

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet "Vårdnad, boende, umgänge - Barnets bästa, föräldrars ansvar" SOU 2005:43

Länsstyrelsen i Kalmar län har som tillkommande myndighet anmodats att avge yttrande över rubricerat betänkande.

Sammanfattning

Länsstyrelsen delar kommitténs förslag om att tydliggöra och slå fast att *barnets bästa* skall stå i fokus när det gäller beslut om vårdnad, boende och umgänge. Genom den föreslagna ändringen av bestämmelserna i 6 kap. 2 a § föräldrabalken förstärks och tydliggörs barnperspektivet vid behandling av dessa frågor i domstolars och vid socialnämnders handläggning.

Länsstyrelsen ställer sig tveksam till beslut om *gemensam vårdnad* i de fall föräldrarna har svåra samarbetsproblem och/eller där en av föräldrarna motsätter sig gemensam vårdnad. Det är mycket negativt för barnet att bli "slagträ" i en fortsatt konflikt mellan föräldrarna och då föräldrarna inte kan komma fram till lösningar om vad som är bäst för barnet.

Länsstyrelsen delar kommitténs förslag om att barnet har rätt till umgänge med den förälder som barnet inte bor hos. Det är *barnets intresse* och behov av umgänge som skall tillgodoses. Om barnet utsatts för våld eller annan kränkande behandling är det, som kommittén föreslår, domstolens uppgift att göra en *riskbedömning* och överväga konsekvenser för barnet av ett umgänge kommer till stånd.

Länsstyrelsen delar inte kommitténs uppfattning att socialnämndens yttrande vid *umgängesstöd* skall ha avgörande betydelse för om umgänge kan ske eller inte. Utgångspunkten måste enligt Länsstyrelsens uppfattning vara domstolens övervägande med utgångspunkt från barnets intresse och behov. Socialnämnden bör i stället ha skyldighet att tillgodose umgängesstöd om det är nödvändigt för att barnet skall få tillgång till umgänge med båda föräldrarna.

Länsstyrelsen ser positivt på kommitténs förslag om att *barnet som regel alltid bör komma till tals* i frågor som rör vårdnad, boende och umgänge. Detta gäller även vid s.k. "snabbupplysningar" till domstol. Även föräldrarna bör självfallet

ges tillfälle att föra samtal med socialnämndens företrädare innan socialnämnden yttrar sig till domstol i dessa frågor.

Länsstyrelsen delar kommitténs förslag om att flytta frågor om verkställighet av domar och avtal rörande vårdnad, boende och umgänge från förvaltningsdomstol till allmän domstol.

Länsstyrelsens synpunkter

Kapitel 3 - Barnets behov och föräldrarnas ansvar

Länsstyrelsen tillstyrker kommitténs förslag om att *barnets bästa* skall stå i fokus när det gäller beslut om vårdnad, boende och umgänge. Vidare tillstyrker Länsstyrelsen ändringen av 6 kap. 2 a § första stycket FB om att ytterligare tydliggöra barnperspektivet i dessa frågor. Vad som är barnets bästa går inte att på ett enkelt sätt definiera. Avgörande bör, som kommittén framhåller, vara en bedömning som grundar sig på en *helhetssyn* på barnets situation där barnets samtliga behov och omständigheter i övrigt beaktas. Barnets egen uppfattning skall i frågor om vårdnad, boende och umgänge, med hänsyn taget till ålder och mognad, tillmätas stor betydelse och med respekt för barnets fulla människovärde och integritet.

Länsstyrelsen tillstyrker förtydligande och ändring i föräldrabalken av 6 kap. 2 a § andra stycket, som innebär att domstol vid avgörande om vad som är bäst för barnet skall fästa avseende vid risken för att barnet far illa genom att barnet, eller någon annan familjemedlem utsätts för övergrepp, olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars behandlas kränkande. Självfallet skall vid övervägande barnets behov av nära och goda kontakt med båda föräldrarna tillmätas stor betydelse.

Kapitel 4 - Vårdnad

Erfarenheter de senaste åren är att beslut i domstol och avtal som godkänts av socialnämnd i allt större utsträckning resulterar i *gemensam vårdnad*. I de fall föräldrarna är överens och har förmåga att komma fram till gemensamma beslut om vad som är bäst för barnet är gemensam vårdnad bästa lösningen.

Länsstyrelsen delar kommitténs uppfattning att gemensam vårdnad för många föräldrar är den "självklara fortsättningen på vårdnadsfrågan".

Domstolarna kan efter lagändring 1998 besluta om *gemensam vårdnad även om en förälder motsätter sig detta*. Länsstyrelsen ställer sig tveksam till att domstolarna beslutar om gemensam vårdnad i de fall föräldrarna har verkliga samarbetssvårigheter. Det gäller särskilt de fall föräldrarnas obearbetade konflikt är så svår att samarbete i frågor om barnet är omöjlig. Som kommittén framhåller bör den gemensamma vårdnaden inte ses som ett sätt att skapa rättvisa mellan föräldrarna. Det är mycket negativt för ett barn om föräldrar fortsätter sin konflikt med barnen "som slagträ" och inte kan komma fram till lösningar om vad som är barnets bästa. I dessa fallen är ensam vårdnad för en av föräldrarna att föredra. Gemensam vårdnad, där en av föräldrarna motsätter sig detta, bör beslutas efter noga övervägande om föräldrarnas förmåga och vilja till att samarbeta om frågor som rör barnet. Länsstyrelsen delar uppfattningen att gemensam vårdnad som

regel inte skall komma ifråga, om en förälder utsätter familjemedlem för våld eller annan kränkande behandling.

Kapitel 5 - Boende

Länsstyrelsen delar kommitténs uppfattning att *växelvis boende* förutsätter att föräldrarna kan samarbeta om barnet och är överens om att denna vårdform är bäst för barnet. Barnets egen inställning till växelvis boende är också viktigt. Vidare krävs att föräldrarna bor relativt nära varandra så att barnet inte behöver byta förskola eller skola. Fördelarna med växelvis boende är att barnet får tillgång till båda sina föräldrar.

Kapitel 6 - Umgänge

Länsstyrelsen delar kommitténs grundläggande uppfattning att barnet har rätt till umgänge med den förälder som barnet inte bor hos. Det är således barnets intresse och behov av umgänge som skall tillgodoses. Om barnet eller någon annan i familjen utsatts för våld eller kränkande behandling måste domstolen enligt gällande rätt göra en *riskbedömning* och överväga konsekvenser, som detta kan få för barnet.

Om det behövs för barnets trygghet eller för att barnet behöver stöd vid umgänge kan domstolen besluta om villkor för umgänget t.ex. att en tredje person är närvarande. Kommittén förslår att detta stöd kallas för *umgängesstöd*, vilket är positivt för att särskilja insatsen från kontaktperson enligt socialtjänstlagen. Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att socialnämnden får tillfälle att yttra sig i de fall domstolen överväger umgängesstöd. Om domstolen efter yttrande från socialnämnden och eget övervägande kommer fram till att umgängesstöd är nödvändigt för att barnet skall få tillgång till umgänge med båda föräldrarna skall socialnämnden enligt Länsstyrelsens uppfattning vara skyldig att tillgodose behovet av sådant stöd. Socialnämnden har alltid möjlighet att med egen professionell personal (t.ex. familjerättssekreterare) tillförsäkra barnet umgängesstöd. Att inte ge sådan stöd är att svika barnen. Umgängesstöd medför kostnader för socialnämnden.

Länsstyrelsen ser positivt på kommitténs förslag om *indirekt umgänge* t.ex. genom telefon, brev eller sms i fall då direkt umgänge enligt domstols bedömning inte är möjligt.

Kapitel 8 - Barnets rätt att komma till tals och påverka

Länsstyrelsen delar uppfattningen att socialnämnden både vid yttrande till domstol i frågor om vårdnad, boende och umgänge och vid de fall socialnämnden skall godkänna avtal mellan föräldrarna, som regel skall tala med barnet och höra dess inställning i dessa frågor. Endast i de fall det av olika anledningar är olämpligt att barnsamtal sker bör samtal underlåtas. Barnsamtal bör även föregå s.k. "snabbupplysningar" till domstol. Huvudregeln måste således vara att barnet får möjlighet att ge sin syn på hur det vill ha sin framtid. Dessa synpunkter skall sedan tillsammans med övriga kostnader ligga till grund för domstolens övervägande och vid socialnämndens beslut om godkännande av avtal mellan föräldrarna.

2005-10-30

700-9852-05

Kapitel 10 - Domstolars och socialnämnders beslutsunderlag

Socialnämnden hanterar frågan om snabbupplysningar på olika sätt. Då domstolars interimistiska beslut har stor betydelse för det slutliga avgörandet i frågor som rör vårdnad, boende och umgänge är det av största vikt att föräldrarna alltid bereds möjlighet att ha samtal med socialnämndens företrädare innan nämnden lämnar de begärda snabbupplysningarna. Även barnet skall ges tillfälle att höras i detta sammanhang. Länsstyrelsen tillstyrker här kommitténs förslag med syfte att skapa bättre beslutsunderlag och ökad enhetlighet i socialnämndernas handläggning.

Kapitel 12 - Verkställighet och överflyttning

Länsstyrelsen delar utredningens förslag om att flytta frågor om verkställighet av domar och avtal rörande vårdnad, boende och umgänge från förvaltningsdomstol till allmän domstol. Detta skapar bättre kontinuitet och samhället undviker att mål om verkställighet utvecklas till en ny prövning i sak. Det är, som kommittén framhåller, viktigt att skilja prövning av vårdnad, boende och umgänge i sak från frågor om verkställighet av beslut och avtal i dessa frågor.

I den slutliga handläggningen av detta yttrande har förutom länsrådet Ulf Färnhök, beslutande, deltagit socialdirektör Stig Lindahl, föredragande.

Ulf Färnhök

Stig Lindahl